

Književnost.

P. Stanislav Škrabec: **Jezikoslovni spisi**. I. zv., 3. snopič. Izdala in založila »Leonova družba«. Ljubljana, 1918.

Po tem snopiču smo segli s trepetajočo roko. To je zadnji snopič, ki ga je Škrabec še sam priredil in sam popravil. Z njim se je moral posloviti od svojih zbranih spisov in izročiti nadaljevanje tuji roki, sam je mogel samo še določiti, kaj naj se v »Jezikoslovne spise« sprejme in kaj naj se izpusti. Pregledal pa je sam še vse letnike »Cvetja« in dostavil svoje opomnje in najnovejše nazore. Priredba zbranih spisov je vrlo zanimiva, ker nam podaja nazore, ki jih je imel Škrabec o kakem predmetu pred 30 in več leti, in zraven nazore, ki si jih je pridobil v poslednjih letih svojega preiskovanja. Iz poslednjih spisov diha silna ljubezen do slovenskega jezika, ki je ob zadnjih mesecih njegovega življenja privrela na dan. Ta snopič prinaša njegov labodji spev, v katerem se je povzpел do čudovite proslave slovenskega jezika. In na moža, ki je tako temeljito poznal ustroj vseh evropskih jezikov, se lahko zanesemo, da je govoril resnico, če je v 75. letu svoje dobe, po več kot 58letnem neprestanem proučevanju zapisal prepričanje, da je slovenščina eden najlepših jezikov na svetu. »Ali ni ravno naša slovenščina mej vsemi slavenskimi jeziki najlepša, najprimerniše vstvarjena v vsakem oziru? Kako živ, kako bogato razvit je naš vokalizem v primeri, recimo naravnost, s hervaskim, ki velja sicer za najblagoglasniši, pa je v resnici v tem oziru, vsaj meni se tako zdi, vbož in, skoraj bi rekel, nekoliko trd in lesen, kaker koli se hvali... Zadosti krepak in moški, če se ne govori prenemarno, je tudi naš konsonantizem, ker je prost tistega mehkuženja, ki kaker nekaka baciljska bolezen razjeda severne slavenske jezike... Naša deklinacija je krepka in vgodno spremenljiva, naša konjugacija krasno doveršena... Da je naša slovenščina lep jezik, priznavajo tudi izvedeni in pravični tujci. Nekedanji ljubljanski profesor Peter Petrucci... jo je hvalil, da spominja v tem oziru na španščino. Ali je res tako, jaz ne morem soditi. Zdi se mi pa, da je španščina premonotonno slovesna, da bi se ji mogla primerjati naša priprosta pa raznolična slovenščina. Naša slovenščina je torej, prepričani smemo biti, eden najlepših jezikov na svetu.« (Str. 302.)

Ko se je Slovenija osvobodila, se je moral Škrabec ločiti od njenega jezika. Umril je vprav v dneh (6. okt. 1918), ko je stara Avstrija prosila miru in se je iz njenih bokov izvijala mlada Jugoslavija. Ob osvoboditvi žaluje Slovenija za svojim največjim jezikoslovcem. Živel je v meniški celici, a bil je najmodernejši slovenski jezikoslovec svoje dobe. Razumel je dobo, v kateri je živel, in je preiskoval jezik po najnovejših znanstvenih metodah. Zato pa mu je bil tudi najvplivnejši voditelj svojega časa.

Dr. A. B.

Ksaver Meško: **Slike**. Zabavna knjižnica, XXVII. zvezek. Izdala in založila Slovenska Matica. V Ljubljani 1918. Natisnila Zvezna tiskarna.

Meško je ostal zvest samemu sebi. Kakor je začel, tako nadaljuje in njegove nove »Slike« v galeriji Zabavne knjižnice so izdelane z isto tehniko subtilnega

opazovanja kot smo jih vajeni pri njem že od nekdaj, le da vibrira v teh več solnca. Ustabilil se je popolnoma.

Hodil je tod in ondod in srečal je »Moža z raztrgano dušo«, ki ga sočutno poslušša in tolaži, vmislil se je v »Dramo na morju« in spoznal med svojimi župljani čudaka, ki je nosil petdeset let pri procesiji križ in ga ob enoinpetdeseti veliki noči ni smel več, pa je šel in ga ukradel in ž njim strmoglavil v prepad, in podal nam je dobro sliko »Starca Matije pravica«. Spomnil se je svojih Slovenskih goric in »Gorja«, ki ga prinese poletna nevihta, in ga je označil z lokalno barvo besednega zaklada. Prvi del »Gorja«, opis nevihte, bi moral v srednješolske čitanke, koder so strašile do zdaj razne hude ure. Drugi del ni nič več, ko povprečna slika razmer, ki jih povzroča alkohol v ptujski okolici. »Sreča« je v okviru pravljice in zato ni zameriti, da jo je dosegel stari krojač na zasneženi gori, zlasti ne, ker je dobro hodil in res lepo doživljal izkušnje in jih premagal. Sitno je le to, da se nisem mogel ubraniti spomina na klasičnega »Berača«. »Bedaka Martina« je srečal gotovo ob Frančišku Asiškem in ga je očrtal tako, da ga zlepa ne zabim. »Lakomnik« živi gotovo v vsaki vasi in Meškova slika je tip. V »Marijina kiparja« je pisatelj dahnil doberšen del samega sebe in ju podal z neprikritim zavzetjem.

Niso velikopotezne te »Slike«, da bi zgrabile in te pretresle v dno duše. Intimne so in minuciozno izdelane z rahlo roko, ki je vodila kist in nam naslikala asiškega svetca. To čutiš in si tudi vesel. Dr. Joža Lovrenčič.

Milan Kuret: **Jeklena maska**. Samozaložba. Razprodaja knjigarna J. Štoka, Trst, Molino Piccolo 19. Tiskal A. Slatnar v Kamniku. 1918. Str. 77. Cena K 3.70.

Kuret je menda prvi zastopnik Istre v naši pesmi. Dvakrat, trikrat smo ga srečali pred leti v »Domu in Svetu« in lansko poletje je nastopil z Jekleno masko, v katero je prevzel sedem že natisnjenih in celo vrsto novih pesmi. Javnosti je torej toliko kot neznan.

Po uvodni:

Dà, še je mrak — še davi noč nas grenka,
še sužnji smo ukazanih poti.
Ne dolgo več: glej, izza gôr vzplamteva
že prva zarja novih, lepših dni.

bi človek mislil, da se je Kuret spozabil in poslal v svet vojne pesmi, ki so mu bile v Istri deloma blizu. A Jeklena maska, povest iskajoče duše, posvečena sfinji življenja z motom »In Bogu je bilo žal, da je človeka ustvaril...« (Gen. VI. 6.) I—VIII, nas pelje v leto 1910., ko se je pesnik začel boriti s samim seboj v dvomih in zmotah, dokler ni prišel v leto 1916. in ugotovil:

In vem: da te spoznavam tisočletja,
da dano mi je žitje večnih dob,
nikdar te ne spoznam brez razodetja —
zaklad tvoj krije večnonemi grob.

VIII, str. 13.

Drugi cikel, »Črne krizanteme« (str. 17—27), obsega večinoma žalnice na solčne dni, ki jih je zasenčila samota poklica. Dober je sonet »Odrpl sem knjigo...« (str. 18), nič manj »Pravljica« (str. 20) in še »O astra!« (Str. 24.)